

ECN 122 – Makroøkonomi I – del 2

Virkemidler for økonomisk vekst, velferd og krisehandtering

Vårsemesteret 2024

Eirik Romstad

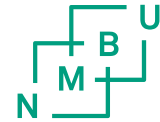
Handelshøgskolen

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet

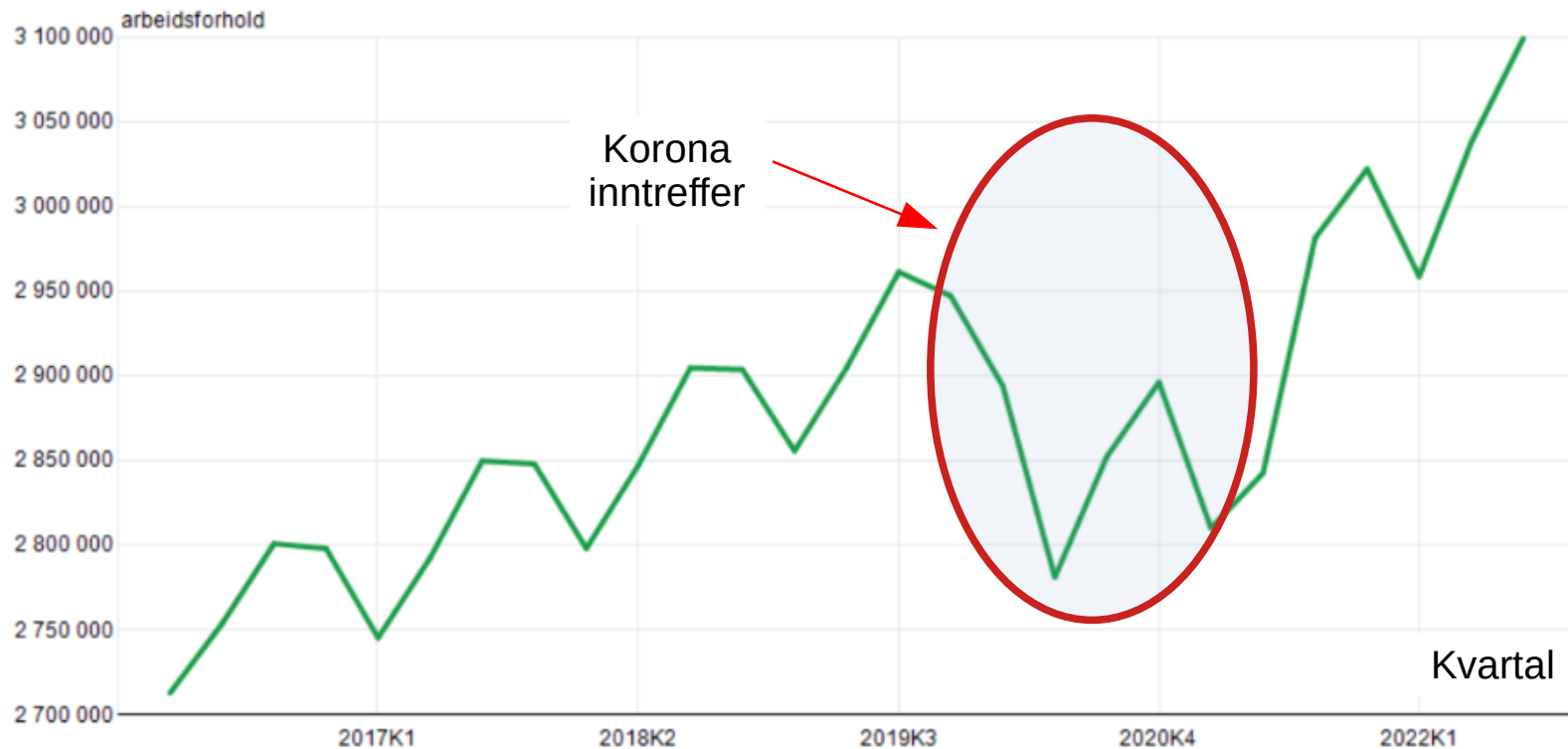
Ting endrer seg kjapt

- 2023:
  - Etterdønninger fra korona: stort forbrukerpress
  - El-priser: høge, men ikke like høge som året før
  - Inflasjon: standhaftig trass gjentatte renteauker
- Nå:
  - Inflasjonen: tegn til å avta etter stram pengepolitikk
  - Globalt: usikker (Ukraina + Gaza), polarisering (USA!)
  - Norge:
    - ◆ Inflasjon: Avtatt svakt (← styringsrenta?)
    - ◆ Sterkere NOK mot slutten av året → importert inflasjon ↓
    - ◆ El.priser: litt lågere enn i '23, fortsatt stor uvisse
    - ◆ Boligmarkedet: Svakt og variabelt (volatilt)

Syssetting

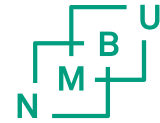

Timeverk pr. kvartal (Kilde: SSB, tab. 11652)

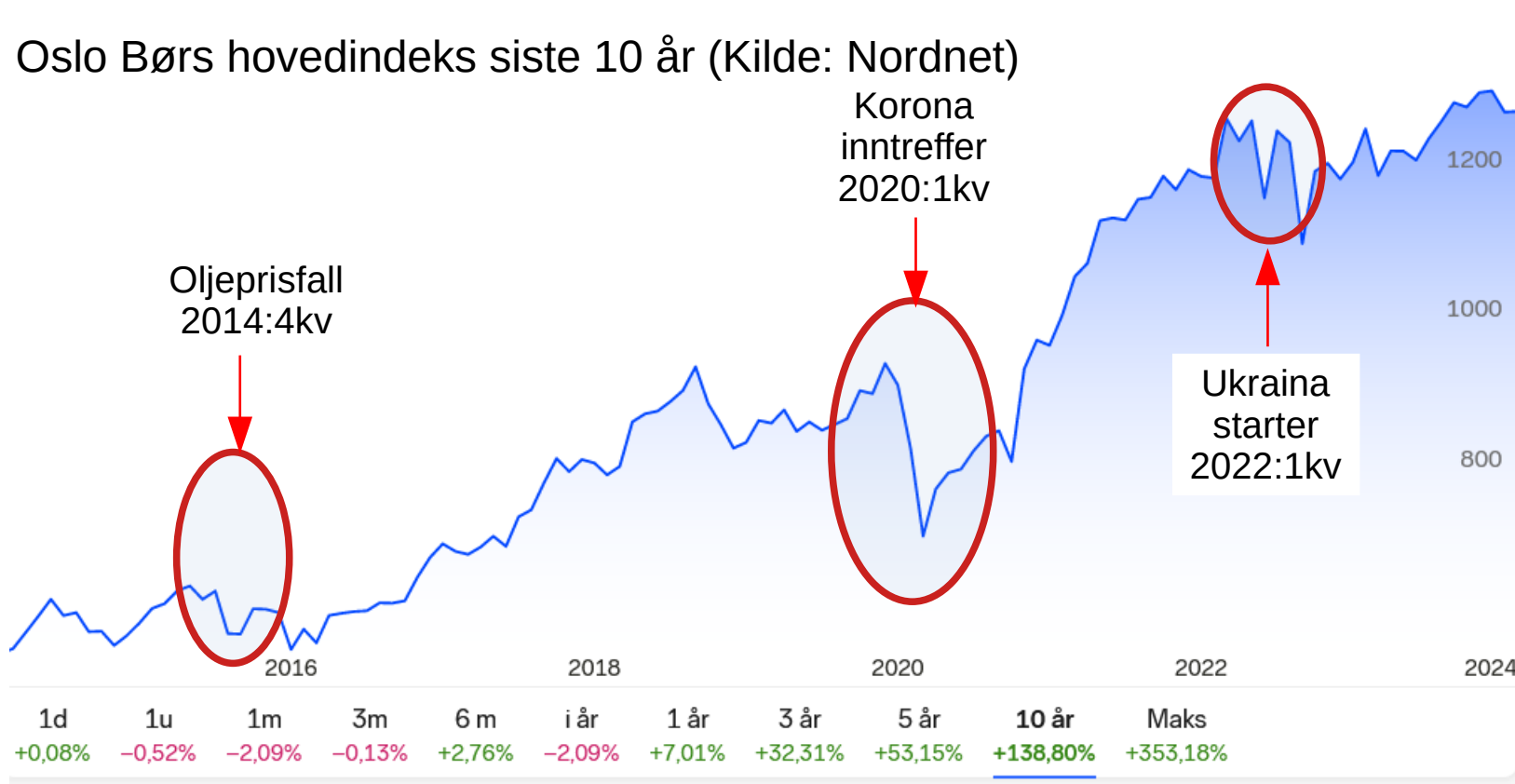

- Korona-knockout
- Makro (og historie) hjelper oss å forstå (nyhet → økonomisk virkning)

Finansmarkedene = økonom. tempe'n

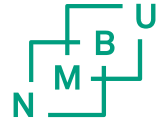

Oslo Børs hovedindeks siste 10 år (Kilde: Nordnet)

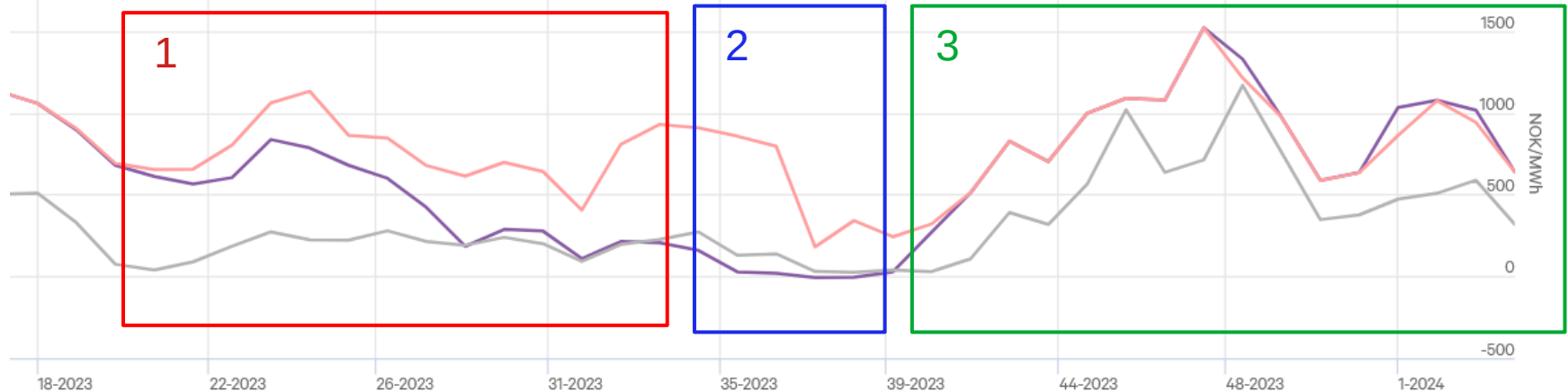

- Korona slår knockout / Ukrainakrigen ikke like slagkraftig
- Igjen: Makro og historie er kopla: Forståelse av makro og finans hjelper oss å forstå (nyhet → økonomisk virkning)

Ukentlige strømpriser 2023

NordPool Spot (Kilde: NordPool) : Kristiansand, Oslo, Tromsø

- Myopisk historiker: Perspektiv påvirker hvordan vi vurderer
  - 1: Uke 14-33 :: Kristiansand og Oslo skiller lag
  - 2: Uke 35-43 :: (nær) nullpris Oslo og Tromsø
  - 3: Uke 35-50 :: Kristiansand og Oslo finner sammen igjen
- Økonomen: Markedsprisen gir markedslikevekt
  - Vekslende vær og konjunkturer → vekslende priser
  - Import og eksport i Kristiansand og Oslo, men ikke i Tromsø

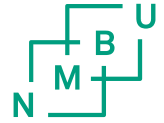
To formål

- Motivere + bakteppe:
  - Økonomi (og makro spesielt) interessant i dag
- Oversikt over kursstrukturen
  - Forelesninger (+ spørsm. & svar + diskusjon)
tirsdager 10:15-12:00 (T 434)
  - Øvingstimer = diskusjon + øvinger (T 330)
Torsdager 14:15-16:00 (Erik og meg)
+ fredager 10:15-12:00 (Sigurd og Erik)
Oblig 1 kravet (møtt på 4 av 6 første øvinger utgår)
  - Kursweb – fra Canvas ECN 122

Hovedtema og byggesteiner

- Hovedtema
  - Omstilling, vekst og fordeling
    - ◆ Koronakrisa → omstilling
(forbrukerpreferanser = etterspørsel, næringslivsorganisering = tilbud)
    - ◆ Miljø og klima → vekst, omstilling, fordeling
    - ◆ Skillet fattig og rik → politiske føringer
  - Økonomisk politikk på kort og lang sikt
- Byggesteiner
  - Markeder, spes. for varer, arbeid og kapital
  - Basismodeller ECN 120 m/utvidelser + noe nytt

ECN 122 – neste steg fra ECN 120

- ECN 120:
  - grunnlag og oversikt
  - følger oss + gjennomgående eksamen (pensum fra ECN 120 også pensum her)
- ECN 122 går videre
  - større dybde
  - fleire modeller = “større verktøykasse”
    - ◆ en hammer i handa betyr ikke alt er spiker
    - ◆ ... men større fare for å bruke “feil verktøy”
  - skille mellom vekst og konjunkturpolitikk?

Konjunkturpolitikk

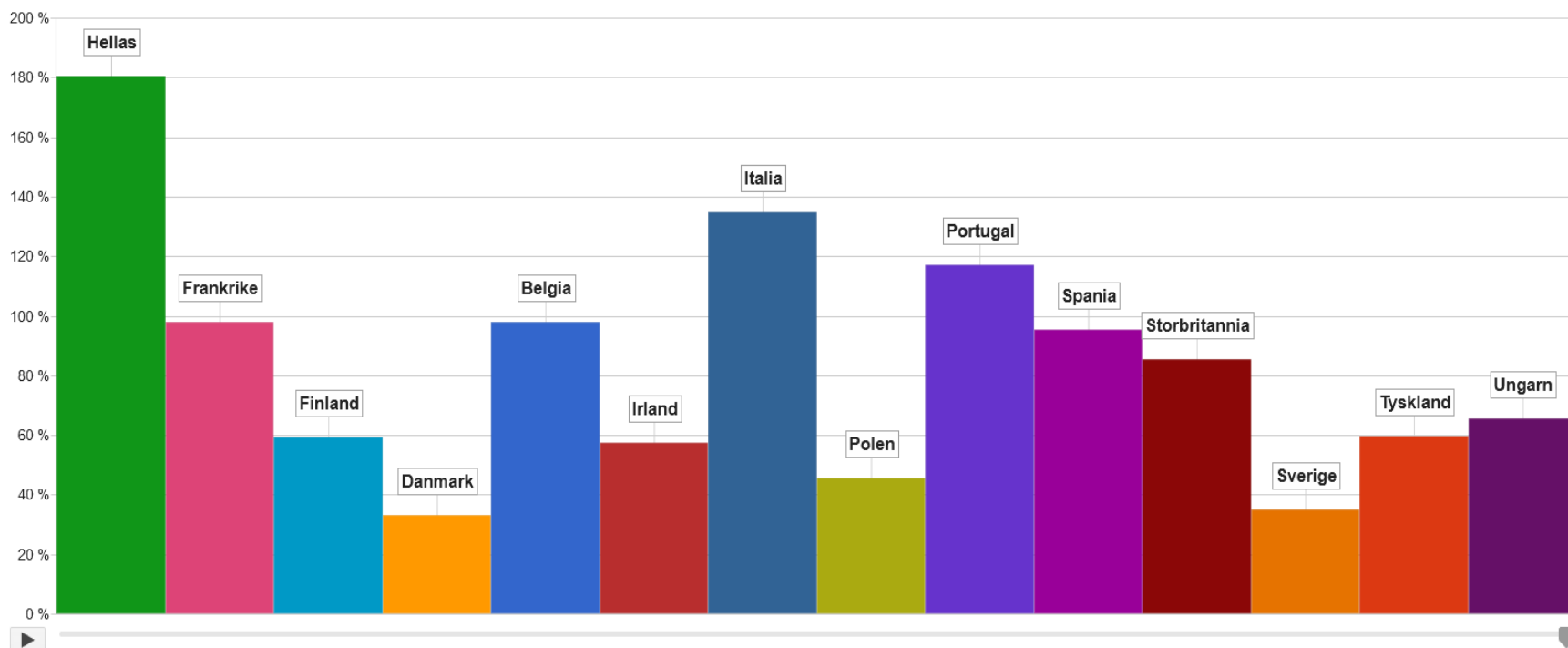
- Konoronakrisa – en spesiell lågkonjunktur:
  - sterke og raske negative virkninger på økonomien ...
men konjunkturpolitikken fungerte bra
    - ◆ nesten for bra? → stort inflasjonspress
    - ◆ Krugman: inflasjon et mindre problem enn en lågkonjunktur som setter seg
  - endra forbruks- og arbeidsvaner → omstilling
- Faglige føringer:
  - konsistens mellom konjunkturpolitikk og langsiktig økonomisk politikk → lettere overgang
  - utfordring: avvikle støtteordninger for å dempe kriser uten hemme omstilling

Langsiktige utfordringer (1)

- Klima og miljø
  - Endra produksjons- og forbruksmuligheter?
  - Internasjonalt: Hvem reduserer og hvem betaler?
  - Klimaflyktninger = økonomiske flyktninger?
- Aukende forskjeller:
  - Generasjonskløfta
    - ◆ Hellas: 60% i alderen 18-25 uten jobb/skole
  - Skillet fattig-rik:
    - ◆ USA/UK: utdanning kun for de rike (prisvekst skole >> lønnsvekst)
    - ◆ Norge: Folk utafor vekstområdene eller uten egenkapital har ikke tatt del i boligformue-veksten

... langsiktige utfordringer (2)

Aukende og meir skeivfordelt offentlig gjeld

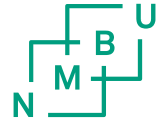

Statsgjeld (utvalgte EU-land i % av BNP 2019)

Topp 3: Hellas (180%), Italia (136%) og Portugal (118%), EU-snitt (77%)

Dynamisk graf ECN 122 – timeplan.html

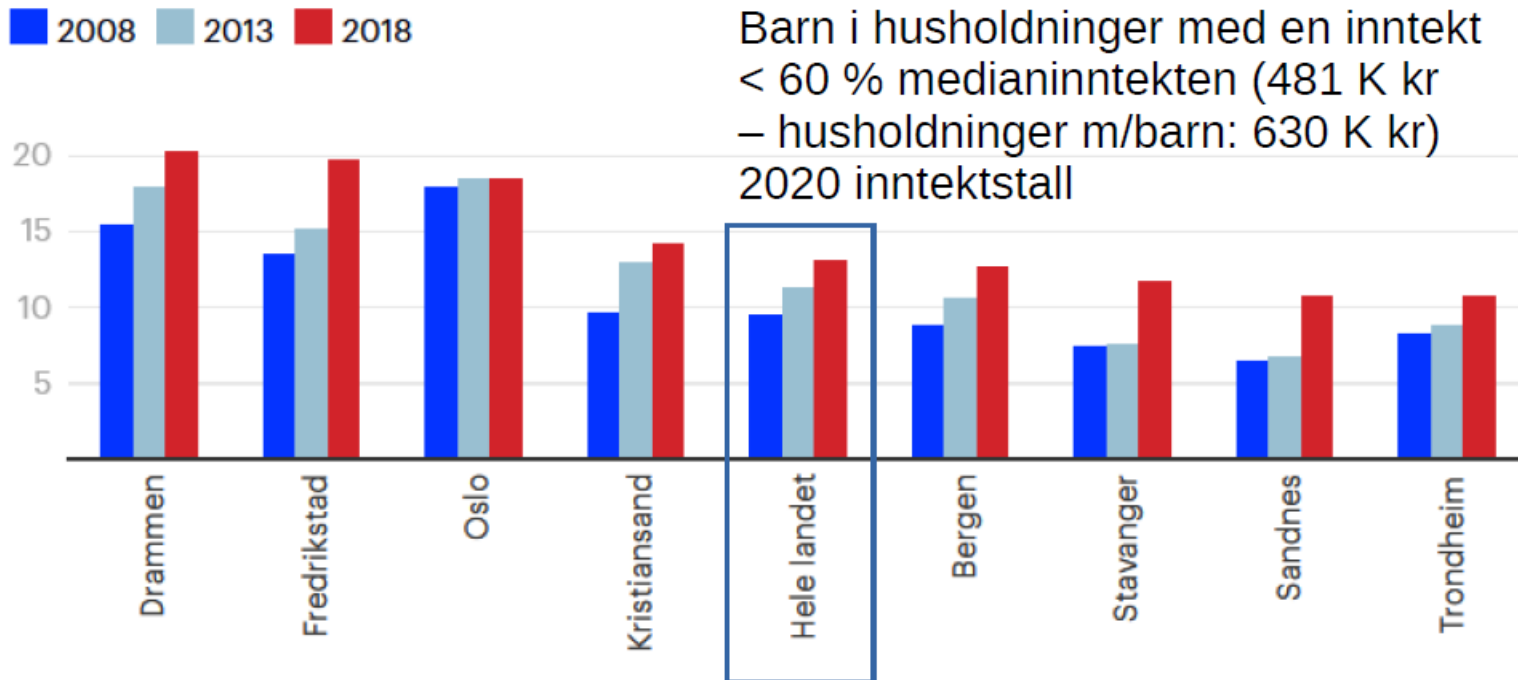
Norge – ikke isolert fra verden (1)

- Bolig og gjeld
  - Samla privat gjeld litt ned fra “toppen” 3800 mrd kr (juni '21), sikkerhet i “egen” bolig og kausjonister
  - Usikra gjeld 168 mrd kr, ofte m/ rente > 20%, 3+ mill personer → 56 K kr/pers, ned fra 67 K kr/pers (juni '21)
- Aukende forskjeller – for Norge:
  - Koronatiltaka virka skeivt – rike fått meir enn fattige
  - Personer med betalingsproblem ↑ (spes. siste år)
    - ◆ Gjelda ned, men renta opp
  - Folk utafor vekstområda har ikke fått auka formue (også en alderseffekt)
  - “Barnefattigdom” ↑ etter år 2000

... Norge – ikke isolert fra verden (2)

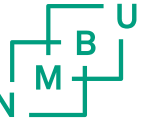
Barnefattigdom (etter år 2000) ← foreldrefattigdom

Tall fra åtte kommuner og landet som helhet.

Grafikk: Aftenposten • Kilde: [NOU 2020:16 "Levekår i byer"/Oslomet/Nova/AFI](#)

... Norge – ikke isolert fra verden (3)

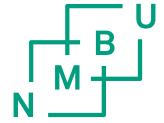

- **Utfordringer**

- Norge “etter oljen”
- “Eldrebølga” (fordobling av andelen “eldre” I 2060)
- Klima og miljø (mål: halvering netto utslipp innen 2030
← Klimaplan 2021-40 – kostnader ↑ ?

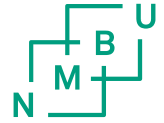
- → nytt næringsliv med høg verdiskaping

- Kompetansebaser, men frafall i skolen
- Mulig å få til uten auka lønnsforskjeller?
- Norge sin plass i ei ny “økonomisk verdensordning” ?

Økonomiske modeller (1)

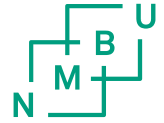
- Forenklinger av “virkeligheten” ←
  - kompleksitet
  - tilgang på data
- Formål varierer → påvirker hva modellen legger vekt på (forenkler bort):
  - beskrive hva som skjedde
  - forstå hva som skjedde
  - prognose
  - framtidig virkning av økonomisk politikk

... økonomiske modeller (2)

- Økonomisk forskning mer empirisk
- Modeller og variabler – $y = f(\mathbf{x})$
  - eksogene variabler ($\mathbf{x}$) :: “fores” til modellen
  - endogene variabler (y) :: resultat fra modellen
- Økonometri – statistisk analyse i økonomi:
  - hypotese :: hva forventer vi ut fra relevant teori
  - valg av modell (tverrsnitt, tidsrekke, panel, likningssett) og statistisk metode

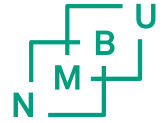

Tre hovedgrupper av markeder

Som i ECN 120

- Varemarkeder
  - varer & tjenester → velferd
- Arbeidsmarkeder
  - sysselsetting, inntekt til husholdningene
  - arbeidsløshet → fallende etterspørsel
- Finans- og kapitalmarkeder
  - sparing og investering / risikoprofil
  - “økon. uro” vises tidlig i finanssektoren /investeringene + bygg & anlegg
  - pengemarkeder // valutamarkeder

Noen erfaringer → noen råd

... også som i ECN 120

- Jobb fra dag 1
  - Forbered deg til samlingene/diskusjonstimene (studieguiden gir tips)
  - Øvingstimene – jobb sammen / lag uformelle grupper m/ noen du jobber bra sammen med
  - Kursressursene: arken.nmbu.no/~eiriro/ecn122/ samlingene+øvingene, medstudentene
  - Les aviser (Aftenposten, DN, Klassekampen)
- Ta ansvar for egen læring
- Husk å ha det moro

Take home points

- samfunnsøkonomi – mål: maks. Velferd
- makro: modellbasert (med forenklinger)
- mikro-makro skillet, moderne makro mikrobasert
- alternativverdi + på marginen
- jobb fra dag 1 + finn noen å jobbe sammen med

